

Szájsebészet, maxillofacialis sebészet

s z e r k e s z t e t t e

Szabó György

Semmelweis Kiadó

Szájsebészet, maxillofacialis sebészet

szerkesztette

Szabó György

egyetemi tankönyv

harmadik, átdolgozott kiadás

Szemmelweis Kiadó • Budapest, 2004

A könyv szerzői:

DR. BARABÁS JÓZSEF egyetemi docens
Semmelweis Egyetem, Szájsebészeti és Fogászati Klinika

DR. BORBÉLY LÁSZLÓ egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem, Fogászati és Szájsebészeti Klinika

DR. DIVINYI TAMÁS egyetemi tanár
Semmelweis Egyetem, Szájsebészeti és Fogászati Klinika

DR. KOVÁCS ÁDÁM egyetemi tanár
Szegedi Tudományegyetem, Fogászati és Szájsebészeti Klinika

DR. MÉRAY JUDIT egyetemi tanár
Szegedi Tudományegyetem, Anaesthesiologiai és Intenzív Therápiás Intézet

DR. NÉMETH ZSOLT egyetemi adjunktus
Semmelweis Egyetem, Szájsebészeti és Fogászati Klinika

DR. REDL PÁL egyetemi adjunktus
Debreceni Stomatológiai Klinika

DR. SZABÓ GYÖRGY egyetemi tanár
Semmelweis Egyetem, Szájsebészeti és Fogászati Klinika

DR. VÍZKELETY TAMÁS egyetemi adjunktus
Semmelweis Egyetem, Szájsebészeti és Fogászati Klinika

© Dr. Szabó György, 2004

ISBN 978 963 9879 93 5

Az e-könyv alapja

SZABÓ GYÖRGY (SZERK.): SZÁJSEBÉSZET, MAXILLOFACIALIS SEBÉSZET, 2004-es évben kiadott, harmadik átdolgozott kiadás (ISBN 963 9214 36 1)

A könyv és adathordozó (legyen az e-könyv, CD vagy egyéb digitális megjelenés) szerzői jogi oltalom és kizárólagos kiadói felhasználási jog alatt áll. Az e-könyv kódrendszer – DRM, avagy digitális másolásvédelem – feltörése bűncselekmény! Bármely részének vagy egészének mindennemű többszörözése kizárólag a szerző és a kiadó előzetes írásbeli engedélye alapján jogszerű.

		Semmelweis Kiadó
		1089 Budapest, Nagyváradi tér 4.
		www.semmelweiskiado.hu

A kiadásért felel dr. Táncos László

A könyv felelős szerkesztője és tervezője dr. Vincze Judit

Az ábrákat Olgyay Gézáne grafikus és Ángyán Gergő tudományos szakillusztrátor rajzolta

Terjedelem: 44 (ív), 202 vonalas ábrával és 342 fotóval, SKD002-e

---

Semmelweis Kiadó

Tartalom

Előszó az első kiadáshoz	XVII
Előszó a második kiadáshoz	XIX
Előszó a harmadik kiadáshoz	XX

---

1. Helyi érzéstelenítés a szájszövetben	1
DIVINYI TAMÁS	
1.1 A fájdalom klinikuma	1
1.1.1 A fájdalom fogalma, jelentősége a fogorvosi gyakorlatban	1
1.1.2 A fájdalom fiziológiai alapjai	3
1.1.3 A fájdalom pszichológiai tényezői	4
1.1.4 A fájdalomérzés „kapuszabályozási” elmélete	5
1.2 A helyi érzéstelenítés farmakológiája	5
1.2.1 A fiziológias ingerületvezetés alapjai	5
1.2.2 A helyi érzéstelenítők hatásmechanizmusa	6
1.2.3 A helyi érzéstelenítők általános farmakológiai tulajdonságai	6
1.2.4 Az érszűkítő szerepe a helyi érzéstelenítésben	7
1.2.5 A helyi érzéstelenítők klinikai tulajdonságai	8
1.3 A helyi érzéstelenítés módszere	10
1.3.1 A helyi érzéstelenítés kivitelezésének módozata és eszközei	10
1.3.2 A felső fogak érzéstelenítésének általános szempontjai	11
1.3.2.1 A felső metsző- és szemfogak érzéstelenítése	11
1.3.2.2 A felső kisórlófogak érzéstelenítése	13
1.3.2.3 A felső nagyórlófogak érzéstelenítése	14
1.3.3 Az alsó fogak érzéstelenítésének általános szempontjai	15
1.3.3.1 Az alsó vezetéssel érzéstelenítés technikai kivitele	15
1.3.3.2 Alsó metsző-, szemfogak érzéstelenítése	17
1.3.3.3 Az alsó kis- és nagyórlófogak érzéstelenítése	17
1.3.4 A gyulladt szövetek érzéstelenítése	17
1.3.5 Az intraligamentális érzéstelenítés	18
1.4 A helyi érzéstelenítés szövődményei	19
1.4.1 Általános szövődmények	19
1.4.2 Helyi szövődmények	19
1.5 A fogorvosi székben előforduló „rosszullétek”. Az ájulás	20

1.6	Sedoanalgesia a fogászati és a szájszészeti érzéstelenítésben	21
1.6.1	A sedoanalgesia indikációi	22
1.6.2	A sedoanalgesia gyógyszerei	22
<hr/>		
2.	Általános érzéstelenítés a maxillofacialis sebészetben	23
	MÉRAY JUDIT	
2.1	Az általános érzéstelenítés javallatai	24
2.2	A beteg előkészítése a műtetre. Narkózis előtti kivizsgálás	24
2.3	A gyógyszeres előkészítés, premedikáció	25
2.4	Az általános érzéstelenítés feltételei	25
2.4.1	Szubjektív feltételek	25
2.4.2	Objektív feltételek	26
2.5	Az általános érzéstelenítés gyógyszerei	26
2.5.1	Az inhalációs anesztetikumok	26
2.5.2	Az intravenás anesztetikumok	27
2.6	A szájszészeti, a maxillofacialis sebészeti anaesthesia legfontosabb jellemzői	28
2.7	Az ambuláns anaesthesia	28
2.7.1	Az ambuláns narkózis céljára leggyakrabban alkalmazott módszerek	31
<hr/>		
3.	Fogak, gyökerek eltávolítása	33
	DIVINYI TAMÁS	
3.1	A fogeltávolítás javallatai	33
3.2	A fogeltávolítás ellenjavallatai	34
3.3	Az eltávolítandó fogak, gyökerek klinikai vizsgálata és eltávolításuk alapvető mozzanatai	34
3.4	A felső fogak eltávolítása, eltávolításuk szövödményei	37
3.4.1	Felső metszőfogak	38
3.4.2	Felső szemfog	38
3.4.3	Felső kisórlófogak	38
3.4.4	A felső őrlőfogak	38
3.4.5	Felső bölcsességfog	41
3.5	Az alsó fogak eltávolítása, eltávolításuk szövödményei	42
3.5.1	Alsó metszőfogak	42
3.5.2	Alsó szemfog, alsó kisórlófogak	43
3.5.3	Az alsó őrlőfogak	43
3.6	A sebészi fogeltávolítás	45
3.7	Az extractiós seb gyógyulása, a gyógyulás zavarai (ostitis alveolaris)	46
<hr/>		
4.	A fogak megtartó kezelésének sebészi módszerei	49
	DIVINYI TAMÁS	
4.1	Gyökércsúcs-resectio	49
4.1.1	Indikáció, kontraindikáció	49

4.1.2	A műtét kivitele	50
4.1.2.1	Az egyes fogcsoportok műtéteinek speciális szempontjai	52
4.1.3	Retrograd gyökértömés	54
4.1.4	A gyökércsúcs-resectio műtétének ellenőrzése	55
4.2	Transdentális rögzítés	55
4.3	Fogvisszaültetés (replantáció)	56
4.4	Fogátültetés (transzplantáció)	57
<hr/>		
5.	Áttörésben visszamaradt fogak sebészi ellátása (impaktált, retineált fogak)	59
	DIVINYI TAMÁS	
5.1	A fogak eltávolításának indikációi	60
5.2	A fogak eltávolításának kontraindikációi	61
5.3	Az alsó bölcsességfog sebészi ellátása	61
5.3.1	Klinikai vizsgálat, diagnózis	61
5.3.2	A bölcsességfog sebészi eltávolításának módszere	62
5.3.2.1	Metszés, lebeny készítése	62
5.3.2.2	A csont eltávolítása	62
5.3.2.3	A fog eltávolítása	63
5.3.3	Szövődmények, utókezelés	64
5.4	A felső bölcsességfog sebészi ellátása	65
5.5	A felső szemfog sebészi ellátása	65
5.5.1	Klinikai vizsgálat, diagnózis	65
5.5.2	A felső szemfog sebészi ellátásának lehetőségei	66
5.5.2.1	A palatinalisan fekvő felső szemfog eltávolítása	66
5.5.2.2	A buccalisan fekvő felső szemfog eltávolítása	67
5.5.3	Szövődmények	68
5.6	Alsó kisörlőfog, szemfog sebészi ellátása	68
<hr/>		
6.	A maxillofacialis tájék cystái	69
	KOVÁCS ÁDÁM, DIVINYI TAMÁS, SZABÓ GYÖRGY	
6.1	Odontogen cysták	70
6.1.1	Cysta perinatalis	70
6.1.2	Cysta gingivalis adulta	70
6.1.3	Cysta primordialis	70
6.1.4	Cysta eruptionis	71
6.1.5	Cysta follicularis (cysta dentigerous, koronacysta)	71
6.1.6	Cysta periodontalis lateralis	71
6.1.7	Keratocysta (cysta keratoides)	72
6.2	Gyulladásos odontogen cysták	73
6.2.1	Cysta radicularis	73
6.2.2	Cysta residualis	73
6.2.3	Cysta parodontalis	74
6.3	Nonodontogen cysták (cysta non-odontogenes)	74

6.3.1	Cysta canalis incisiva	74
6.3.2	Cysta palatina medialis	74
6.3.3	Cysta globulomaxillaris	74
6.3.4	Cysta mediana mandibularis	75
6.3.5	<i>Cysta nasolabialis (Klestadt-cysta)</i>	75
6.3.6	Lateralis nyaki cysta (branchyogen, lymphoepithelialis cysta)	75
6.3.7	<i>Lateralis nyaki fistula</i>	76
6.3.8	Medialis nyaki cysta (thyreoglossus cysta)	76
6.3.9	Cysta dermoides et epidermoides	77
6.3.10	Cysta gastrointestinalis heterotopica	78
6.4	Pseudocysták	79
6.4.1	<i>Egyszerű csontcysta</i>	79
6.4.2	Cysta aneurysmatica	79
6.4.3	Latens csontcysta	79
6.5	Az állcsontcysták műtétei	79
6.5.1	Oralis cystostomia (Partsch I. műtéte)	80
6.5.2	Cystectomy (Partsch II.) műtéte	82
6.5.3	Antralis cystostomia	84
<hr/>		
7.	A maxillofacialis terület gyulladásai	85
	KOVÁCS ÁDÁM, SZABÓ GYÖRGY	
7.1	Periodontitis periapicalis acuta	86
7.2	Periodontitis periapicalis chronica	87
7.3	Focalis infectio	88
7.4	Palatinalis abscessus	88
7.5	Osteomyelitis	88
7.5.1	Osteomyelitis acuta	89
7.5.2	Osteomyelitis chronica purulenta	90
7.5.3	Osteomyelitis sclerotisans focalis	90
7.5.4	Osteomyelitis sclerotisans diffusa	90
7.5.5	Osteoradionecrosis	92
7.6	Pericoronitis	93
7.7	Phlegmone (cellulitis acuta)	93
7.7.1	Spatiumok	94
7.8	Specifikus gyulladások	97
7.8.1	Actinomycosis	97
7.8.2	<i>Tuberculosis</i>	97
7.8.3	<i>Toxoplasmosis</i>	97
7.8.4	AIDS	97
<hr/>		
8.	Maxillofacialis traumatológia	99
	KOVÁCS ÁDÁM, SZABÓ GYÖRGY	
8.1	A törések osztályozása, tünettana és ellátásuk általános elvei	100
8.2	Intézeti kezelés	102

8.3	Állkapocstörés	103
8.3.1	Az állkapocstörés klinikai képe	103
8.3.2	Az állkapocstörések kezelése	105
8.3.2.1	Ízületi nyúlvány sérülése	113
8.4	Arcközéptörések és kezelésük	114
8.4.1	Az occlusiót nem befolyásoló arcközéptörések	115
8.4.1.1	Izolált orrcsonttörés (fractura nasi)	115
8.4.1.2	Izolált orbitatörés	115
8.4.1.3	Járomcsonttörés	116
8.4.1.4	Járomívtörés	118
8.4.1.5	Naso-orbitoethmoidalis törések	118
8.4.2	Az occlusiót befolyásoló arcközéptörések	119
8.4.2.1	Dentoalveolaris törés	119
8.4.2.2	Le Fort szintű törések	120
8.4.2.3	Zygomatocomaxillaris törés	122
8.5	Panfacialis törések ellátásának sorrendje	123
<hr/>		
9.	Nyálmirigybetegségek.	125
	SZABÓ GYÖRGY, NÉMETH ZSOLT	
9.1	Anatómia	125
9.1.1	Glandula parotis (fültőmirigy)	126
9.1.2	Glandula submandibularis	127
9.1.3	Glandula sublingualis	128
9.1.4	Kis nyálmirigyek	128
9.2	A nyálmirigyek beidegzése és a nyálképzés	128
9.3	A nyál és funkciója	128
9.4	A nyálmirigybetegségek felosztása	129
9.4.1	Nyálmirigygyulladások	129
9.4.1.1	Parotitis epidemica (mumps)	129
9.4.1.2	Parotitis acuta suppurativa	130
9.4.1.3	Krónikus, nem specifikus nyálmirigygyulladás	130
9.4.1.4	Specifikus gyulladások	130
9.4.1.5	Sjögren-szindróma	131
9.4.1.6	Heerfordt-szindróma (febris uveoparotidea subchronica)	132
9.4.2	Nyálkövek	132
9.4.3	Sialosisok (sialadenosis)	133
9.4.4	Daganatok	133
9.4.4.1	Pleomorph adenoma (vegyes daganat)	134
9.4.4.2	Papillaris cystadenolymphoma (Warthin-tumor)	134
9.4.4.3	Cylindroma (carcinoma adenocysticum, basalsejtes carcinoma)	136
9.4.4.4	Carcinomák	137
9.4.5	Fejlődési rendellenességek	138
9.5	A nyálmirigyekkel kapcsolatos vizsgálatok módszertana és jelentősége	139

10.	A szájüreg és az arc neurológiai vonatkozásai	143
	SZABÓ GYÖRGY	
10.1	Neuritis	143
10.2	Arcfájdalmak	143
10.2.1	Típusos neuralgiák	143
10.2.1.1	Nervus trigeminus neuralgia	143
10.2.1.2	Nervus glossopharyngeus neuralgia	145
10.2.2	Az atípusos arcfájdalmak	146
10.2.2.1	A pterygopalatinalis (sphenopalatinalis) neuralgia	146
10.2.2.2	Auriculotemporalis neuralgia (Frey-szindróma)	146
10.2.2.3	Poszttraumás trigeminusfájdalom	146
10.3	Idegbénulások	147
10.3.1	A nervus facialis bénulása	147
11.	Maxillofacialis daganatok. Fej–nyak daganatok	149
	SZABÓ GYÖRGY	
11.1.	A szájüreg és környékének jóindulatú daganatai	150
11.1.1	Hám eredetű lágyrész-daganatok	150
11.1.1.1	Papilloma	150
11.1.2	Kötőszövet eredetű lágyrész-daganatok	151
11.1.2.1	Fibroma	151
11.1.2.2	Epulis, perifériás óriássejtes reparatív granuloma, parodontoma	152
11.1.2.3	Lipoma	153
11.1.2.4	Haemangioma	154
11.1.2.5	Örökletes haemorrhagiás teleangiectasia (Rendu–Osler–Weber-kór)	157
11.1.2.6	Lymphangioma	157
11.1.2.7	Myxoma	157
11.1.2.8	Az izomszövet daganatai	157
11.1.2.9	Idegszövet eredetű daganatok	158
11.1.3	Odontogen jóindulatú daganatok	158
11.1.3.1	Ameloblastoma	158
11.1.3.2	Adenoameloblastoma (adenomatoid odontogen tumor)	159
11.1.3.3	Elmeszesedő odontogen hámtumor (tumor odontogenes calcificans epithelialis, Pindborg-tumor)	159
11.1.3.4	Fibroma ameloblasticum (ameloblastoma fibromatosum)	160
11.1.3.5	Dentinoma	160
11.1.3.6	Fibroma odontogenicum	160
11.1.3.7	Myxoma odontogenes	160
11.1.3.8	Cementoma	160
11.1.3.9	Odontoma	160
11.1.4	Fogaktól független jóindulatú állcsontdaganatok	160
11.1.4.1	Centrális fibroma	160
11.1.4.2	Chondroma	160

	11.1.4.3	Myxoma	161
	11.1.4.4	Osteoma	161
	11.1.4.5	Exostosis	162
	11.1.4.6	Enostosis	162
	11.1.4.7	Torus palatinus et mandibularis	162
	11.1.4.8	Centrális óriássejtes tumor	162
	11.1.4.9	Centrális óriássejtes granuloma	162
11.2		A szájnyalkahártya daganatmegelőző (praecancerosus) állapotai	162
	11.2.1	Leukoplakia	162
	11.2.2	Lichen ruber planus	163
	11.2.3	Cheilitis chronica	163
	11.2.4	Cheilitis glandularis	163
11.3		A maxillofacialis tájék rosszindulatú daganatai	163
	11.3.1	A fej és nyak nyirokrendszere	163
	11.3.2	Hám eredetű rosszindulatú daganatok. Carcinomák	165
	11.3.2.1	Ajakrák	166
	11.3.2.2	Carcinoma buccae	168
	11.3.2.3	Nyelvrák	170
	11.3.2.4	Szájfenék rákja	171
	11.3.2.5	Szájpadcarcinoma	171
	11.3.2.6	Gingivacarcinoma	172
	11.3.2.7	Az állcsontok hám eredetű, rosszindulatú daganatai	174
	11.3.2.8	Basalsejtes carcinoma (basalioma)	174
	11.3.2.9	Az arcüreg rákja, arcüregdaganatok	174
	11.3.3	Az állcsontok kötőszövet eredetű rosszindulatú daganatai	179
	11.3.3.1	Osteosarcoma	179
	11.3.3.2	Chondrosarcoma	179
	11.3.3.3	Ewing-sarcoma (endothelialis myeloma, kereksejtes sarcoma)	179
	11.3.3.4	Fibrosarcoma	180
	11.3.4	Metastaticus daganatok	180
11.4		A nyaki nyirokcsomók differenciáldiagnózisa	180
<hr/>			
12.		A fej–nyak, illetve maxillofacialis daganatok sebészi és gyógyszeres kezelése	183
		KOVÁCS ÁDÁM, SZABÓ GYÖRGY	
12.1		A maxillofacialis tájék rákjainak sebészi kezelése	184
	12.1.1	A radikális nyaki dissectio	184
	12.1.2	Funkcionális dissectio	185
	12.1.3	A primer daganat sebészi kezelése	186
	12.1.3.1	„Composite” műtét	187
	12.1.4	A nyeles lebenyek	187
	12.1.5	A „Pull-through” műtét (alagútműtét)	190
	12.1.6	Csontpótlások, mandibularekonstrukció	190
	12.1.7	Bőr- és nyálkahártyapótlás	193
12.2		A fej-nyak daganatok gyógyszeres kezelése	195
	12.2.1	A szisztémás citosztatikus kezelés	196
	12.2.2	Intraarterialis kemoterápia	196

13.	Mikrosebészet	199
	BARABÁS JÓZSEF	
13.1	A mikrosebészet fogalma	199
13.2	Eszközök	199
13.2.1	Operációs mikroszkóp	199
13.2.2	Mikroműszerek	200
13.2.3	Személyi feltételek	200
13.2.4	Általános technikai háttér	200
13.3	Varrattechnikák	200
13.3.1	End to end anastomosis	200
13.3.2	End to side anastomosis	200
13.3.3	Idegvarratok	201
13.4	Lebenyek	201
13.4.1	Fasciocutan lebenyek	201
13.4.1.1	Inguinalis lebeny (groin flap. Mc. Gregor és Jackson, 1972)	201
13.4.1.2	Lábháti lebeny (a. dors. pedis lebeny)	201
13.4.1.3	Alkarlebeny (a. radialis alkarlebeny, kínai lebeny)	201
13.4.1.4	Scapulalebeny (Dos Santos, Gilbert, 1982, 1984)	201
13.4.2	Izomtranszplantációk	202
13.4.2.1	M. gracilis lebeny	202
13.4.2.2	M. latissimus dorsi lebeny	202
13.4.2.3	M. rectus abdominis lebeny	202
13.4.3	Csonttranszplantációk	202
13.4.3.1	Fibula	204
13.4.3.2	Csípőcsont	204
13.4.4	Intraabdominalis lebenyek	204
14.	Az ajak- és szájpadasadék sebészete	205
	BORBÉLY LÁSZLÓ	
14.1	Epidemiológia	205
14.2	Etiológia	206
14.2.1	Endogén faktorok	206
14.2.2	Exogén faktorok	206
14.3	Az ajak- és szájpadasadék morfogenezise	206
14.3.1	Egyoldali teljes (komplett) ajak- és szájpadasadék	208
14.3.2	Kétoldali teljes (komplett) ajak- és szájpadasadék	209
14.3.3	Szájpadasadék	209
14.4	Az ajak- és szájpadasadékok osztályozása	210
14.5	Az öröklődés prognózisa, profilaxis	212
14.6	A hasadékhoz társuló működészavarok	212
14.7	Az ajak- és szájpadasadék komplex kezelése	212
14.8	Az ajak- és szájpadasadék sebészete	214
14.8.1	Az ajakhasadék műtéti zárása	214
14.8.2	A szájpadasadék zárása	216
14.8.3	Garatplasztika	218

14.8.4	Másodlagos ajakplasztika	218
14.8.5	Az orr korrekciója	219
14.8.6	Csontbeültetés	220
<hr/>		
15.	A dysgnathiák sebészi kezelése	223
	BORBÉLY LÁSZLÓ, VÍZKELETY TAMÁS	
15.1	A dysgnathiák komplex kezelésének alapelvei	224
15.2	Terminológia	225
15.3	Kezelési terv	226
15.3.1	Strukturális analízis	226
15.3.1.1	Cephalometriai analízis	226
15.3.1.2	Esztétikai lágyrész-analízis	226
15.3.1.3	Occlusiós analízis, modellműtét	232
15.4	Általános sebészi alapelvek	233
15.5	Szövődmények	234
15.5.1	Recidíva	234
15.5.2	Idegsérülés	234
15.5.3	Fertőzés	234
15.5.4	Asepticus csontnecrosis	234
15.5.5	Fogsérülés	234
15.5.6	Temporomandibularis ízületi dysfunctio	235
15.5.7	A rágóerő csökkenése	235
15.6	Műtétek az állcsontokon	235
15.6.1	Műtétek a felső állcsonton	235
15.6.1.1	Corticotomia (Köle szerint)	235
15.6.1.2	Elülső segment osteotomia (Köle szerint)	235
15.6.1.3	Hátsó segment osteotomia (Schuchardt szerint)	236
15.6.1.4	Le Fort I osteotomia	239
15.6.1.5	Le Fort II és III osteotomia	239
15.6.2	Műtétek az alsó állcsonton	239
15.6.2.1	Ramuson végzett műtétek	239
15.6.2.2	Corpuson végzett műtétek	241
15.6.2.3	Symphysiotomia (Triaca-műtét)	241
15.6.2.4	Elülső segment osteotomia (Hofer szerint)	241
15.6.2.5	Állcsúcsplasztika	242
15.7	Speciális kórformák	244
15.7.1	A mandibula prognathiája (progenia, macrognathia, macrogenia, mandibularis hyperplasia)	244
15.7.2	A mandibula retrognathiája (retrogenia, micrognathia mandibulae, microgenia, mandibularis hypoplasia)	244
15.7.3	A maxilla prognathiája	247
15.7.4	A maxilla retrognathiája (micrognathia, pseudoprogenia)	248
15.7.5	Nyitott harapás	250

16.	Craniofacialis sebészet	251
	BORBÉLY LÁSZLÓ	
16.1	A koponya fejlődési rendellenességeinek morfogenetikai klasszifikációja	251
16.2	A craniofacialis sebészet tárgya	252
16.3	A craniofacialis rendellenességgel járó anatómiai eltérések és működészavarok	253
16.4	Kezelési terv	253
16.4.1	Kivizsgálás	253
16.4.2	Műtéti terv	254
16.4.3	A műtét időpontja	255
16.5	A leggyakoribb craniofacialis kórformák	255
16.5.1	Craniosynostosisok	255
16.5.2	Hypertelorismus (hyperteleorbitismus, orbital hypertelorismus)	258
16.5.3	Apert-szindróma (acrocephalosyndactylia)	258
16.5.4	Crouzon-szindróma (dysostosis craniofacialis)	259
16.5.5	Pierre–Robin-szindróma	261
16.5.6	Dysostosis mandibulofacialis (Treacher–Collins-szindróma, Franceschetti–Zwahlen–Klein-szindróma)	261
16.5.7	Hemihypertrophia faciei	263
16.5.8	Hemiatrophia faciei	263
16.5.9	Microsomia hemifacialis	265
17.	Temporomandibularis ízület (állkapocsízület)	267
	SZABÓ GYÖRGY	
17.1	Sebészi anatómia	267
17.2	A temporomandibularis ízület funkciói	268
17.3	A temporomandibularis ízület betegségei	269
17.3.1	Congenitalis és szerzett növekedési zavarok	269
17.3.1.1	Congenitalis temporomandibularis ízület hypoplasia-aplasia	269
17.3.1.2	Szerzett temporomandibularis ízület deformitások. Condylaris hyperplasia	272
17.3.2	A temporomandibularis ízület fertőzései	272
17.3.3	Ankylosis	272
17.3.4	Sérülések	276
17.3.5	Mandibulaficam	278
17.3.6	Internal derangement („belső károsodás”)	280
17.3.7	Degeneratív betegségek	281
17.3.7.1	Osteoarthritis	282
17.3.7.2	Rheumatoid arthritis	282
17.3.7.3	Köszvény	282
17.3.7.4	Egyéb degeneratív megbetegedések	283
17.3.8	Temporomandibularis ízület daganatai	283
17.4	A temporomandibularis ízülethez kapcsolódó képalkotó diagnosztikai eljárások	285
17.4.1	Hagyományos röntgenvizsgálat	285
17.4.2	Orthopantomographia	286
17.4.3	Arthrographia	286

17.4.4	Computertomographia	286
17.4.5	Mágneses rezonancia vizsgálat	287
17.4.6	Arthroscopia	287
<hr/>		
18.	Csontelváltozások a maxillofacialis régióban	289
	SZABÓ GYÖRGY	
18.1	Processus alveolaris atrophia	289
18.2	Exostosisok	290
18.2.1	Torus palatinus	290
18.2.2	Torus mandibularis	290
18.2.3	Többszörös exostosisok	291
18.3	Osteomyelitisek	291
18.4	Centrális óriássejtes granuloma	291
18.5	Fibrosus dysplasia	292
18.5.1	Monoostoticus forma	292
18.5.2	Polyostoticus forma	294
18.6	Paget-kór	294
18.7	Histiocytosis X	294
18.7.1	Eosinophil granuloma	294
18.7.2	Hand–Schüller–Christian-betegség	295
18.7.3	Abt–Letterer–Siwe-betegség	296
18.8	Osteopetrosis	296
18.9	Osteoporosis	296
18.9.1	Gócos osteoporoticus csontvelő-elváltozás	296
18.10	Renalis osteodystrophia	297
18.11	Nagy kiterjedésű osteolysis („phantom bone disease”)	297
<hr/>		
19.	Preprotetikai sebészet	299
	REDL PÁL, SZABÓ GYÖRGY	
19.1	Alapvető ismeretek	299
19.1.1	A processus alveolaris atrophia patogenezeise és klinikuma	299
19.1.2	Diagnosztika	300
19.1.2.1	Anamnézis és klinikai vizsgálat	300
19.1.2.2	Képalkotó eljárások	301
19.2	Műtéti technika	301
19.2.1	Helyes extractiós technika megválasztása	301
19.2.2	Csontkorrekciók	302
19.2.3	Lágyrészkorrekciók	302
19.2.4	A processus alveolaris relatív növelése	303
19.2.4.1	Műtéti lemez és rögzítési eljárások	303
19.2.4.2	Submucosus vestibulumplasztika	303
19.2.4.3	Nyílt vestibulumplasztika hámpótlás nélkül	304
19.2.4.4	Nyílt vestibulumplasztika hámpótlással	304
19.2.4.5	Tuberplasztika	305

◆ TARTALOM

19.2.4.6	Szájfenéksüllyesztés	305
19.2.4.7	Lötyөгő gerinc eltávolítása és felső nyílt vestibulumplasztika . . .	306
19.2.5	A processus alveolaris magasságának abszolút növelése	306
19.2.5.1	A csontpótlásra alkalmazható anyagok	306
19.2.5.2	Műtéti eljárások	306
19.2.6	Posztoperatív fázis, ideiglenes, végleges fogpótlás	309
19.2.7	Szövődmények	311
Irodalom		313
Tárgymutató		315

A könyvet különösen azoknak ajánljuk szeretettel,
akik sokáig és türelmesen várták megjelenését.

Előszó az első kiadáshoz

Sajnos, a szájszsebészeti tankönyvek megjelenése között túl sok idő telik el: 1962–1980–1997. Furcsa egybeesés egyébként, hogy az intervallum majdnem azonos, 18, illetve 17 év. A hosszú idő miatt jogosan elégedetlenkedhetnek mind a hallgatók, mind az oktatók. A szerkesztő nem tehet egyebet, mint elnézést kér ezért a késésért (ami azonban nem teljesen csak az ő hibája).

Az „Előszót” általában akkor írják, mikor már az utolsó nyomdai javítás is megtörtént. Ilyenkor, mint kész, egész, előttünk van a hosszú évekig vajúdó alkotás, amihez a szerkesztő és munkatársai annyi reményt fűztek. Új könyv, új szerzők, új szemlélet. Kezdetben természetesen elhatároztuk, hogy ez a könyv jobb, modernebb és szebb lesz, mint az előzőek. A színes ábrák tekintetében lényeges előrehaladást értünk el: köszönet a kiadónak, alkudozás nélkül minden színes ábránkat elfogadta. A könyv magától értetődően modernebb, mert két évtized alatt az orvosi technika óriásit lépett előre. A magyar szájszsebészet tekintetében ez talán az utolsó „klasszikus” jellegű tankönyv, mert az információs és számítertechnika gyors változásának küszöbén állunk. A következők az Internet és más hasonló lehetőség révén biztosan másképpen fognak működni. A könyv tehát modernebb, de sajnos jobb nem lett. Jobb nem, de más lett. Mint szerkesztő, úgy érzem, nem szégyen az, hogy nem sikerült az előzőeknél jobb tankönyvet írni. Nem szégyen, mert elődeink kiváló orvosok és oktatók voltak: *Berényi Béla, Vámos Imre, Skaloud Ferenc, Inovay János, Balogh Károly*. Megtiszteltetés számunkra, hogy utódaik lehetünk.

Már az 1980-ban kiadott Vámos-Berényi-Inovay könyv többet nyújtott, mint ami az orvos-fogorvos alapképzéshez szükséges volt. Jelen esetben – a cím is erre utal – mind az alapoktatás, mind a postgradualis és szakorvosképzés számára is alaptankönyvet kívántunk létrehozni. Szeretnénk elérni ezenkívül, hogy a szájszsebészeti rendelőkből fontos szerepet töltsön be a könyvünk. Éhadj továbbra az is, hogy a rokon szakmák is találjanak benne hasznos tudnivalót.

A maxillofacialis sebészet új területét, a cranio-maxillofacialis sebészetet az eddigieknél jóval részletesebben tárgyaltuk. A szakma bizonyos határterületi részeivel, melyekről a fül-orr-gégészet, plasztikai sebészet, szemészet is csak érintőlegesen ír, kiemelten foglalkoztunk. Ilyen például a temporomandibularis ízület vagy a nyálmirigyek fejezete, de ilyen a rekonstrukciós sebészeti rész is.

Sajnos, könyvünknek nem része a fogászati implantológia és a preprotetikai sebészet. Annak ellenére, hogy mindkettőt a maxillofacialis sebészet részének tekintjük, különböző megfontolások miatt ki kellett őket hagyni. A két legfontosabb ok az volt, hogy az implantológia témakörében több mű jelent meg az utóbbi időben. A preprotetikai sebészet pedig lassan új diszciplínává fejlődik, ezért biztosak vagyunk abban, hogy a közeljövőben magyar nyelven is tankönyv jellegű összefoglaló művet fognak erről a témáról is publikálni.

A traumatológia más, mint az előző könyvekben volt. Egyes részeket rövidebben, másokat hosszabban tárgyaltunk.

Hosszabb fejezet lett a „Dysgnathiák sebészeti kezelése” is. Hosszabb, mert ezeknek az elváltozásoknak a műtéti megoldása hazánkban is egyre inkább rutin beavatkozásnak számít. Így azok számára is fontos lesz, akik bár ilyen műtétet nem végeznek, de hasonló betegekkel találkoznak, sorsukért felvilágosítás, irányítás szempontjából felelősséggel tartoznak.

Külön szeretnénk kiemelni a „Maxillofacialis daganatok. Fej-nyak daganatok” és az azt követő, gyógyításukkal foglalkozó fejezetet. Ennek a jelentőségét a szájüregi daganatok miatti halálozás magyarországi helyzete támasztja alá. Európában mind a nők, mind a férfiak esetében hazánkban a legmagasabbak a halálozási mutatók. Az össz-daganatos halálozás esetében a magyar férfiak az elsők, a nők „csak” az ötödik helyen állnak. Ezeket az elkésztő adatokat ismerni kell ahhoz, hogy változtatni tudjunk rajtuk. A változtatásnak csak kis részét teszik ki a hatásos gyógyító eljárások. A prevenció nélkül a szép sebészi eredmények értelmetlenné, öncélúvá válnak. A prevenció pedig azoknak lesz a kötelessége, akik ebből a könyvből tanulni fognak.

Összefoglalásul, kérem fogadják tankönyvünket hibáival és előnyeivel együtt szeretettel és kritikával, hogy a következő kiadás már jobb lehessen!

Szabó György

Előszó a második kiadáshoz

Nem telt el két év sem, és szükségessé vált a „Szájsebészet, maxillofacialis sebészet” című tankönyv újbóli kiadása. Ez a tény egyrészt a könyv iránti érdeklődést, másrészt a szakma gyors változását, előrehaladását bizonyítja.

Két új fejezet, a „Mikrosebészet” és a „Preprotetikai sebészet” jelenti a legnagyobb változást.

A mikrosebészet a sebészi jellegű szakmák csaknem mindegyikében egyre fontosabb szerepet játszik, de a maxillofacialis helyreállító sebészetben elengedhetlenné vált. Az előző kiadásban is bemutattunk több esetet, ahol a rekonstrukciót ilyen módon végezték. Magára a módszerre viszont csak irodalmi szinten hivatkoztunk. A fejezet rövid, nem arra szolgál, hogy a mikrosebészethez szükséges elméleti és gyakorlati tudást ebből sajátítsák el. A cél csupán az, hogy a mikrosebészet nyújtotta lehetőségeket alapszinten megismerjék.

A „Preprotetikai sebészet” kicsit hosszabb fejezet, mint az előző. Valamivel részletesebben ismerteti az egyes módszereket, lehetőségeket. Továbbra sincs benne az implantológia, aminek részletezése külön szakkönyv feladata. Nagyobb hangsúlyt kapnak azok a műtéti beavatkozások (így a „sinus-grafting”), melyek a mindennapi szájsebészeti gyakorlathoz tartoznak. A bioanyagok részletes ismertetése nem tartozott feladatkörünkhöz, erről is csak általánosságban írtunk. A fejezet a legfontosabb tudnivalók mintegy összefoglalása.

Az új részekén kívül igyekeztünk az előző kiadású tankönyv általunk ismert hibáit kijavítani. Remélem, sikerült.

Kérem az Olvasót, hogy a következő kiadásig fogadják ezt a könyvet megfelelő szeretettel és az ehhez tartozó kritikával.

Szabó György

Előszó a harmadik kiadáshoz

A „Szájsebészet, maxillofacialis sebészet” c. tankönyv első kiadása 1997-ben volt. Azóta a könyv angolul és oroszul is megjelent. A második magyar nyelvű átdolgozott kiadás elfogyott. A könyv megjelenése óta eltelt 6 év hosszú idő, főleg az orvosi–fogorvosi szakmában. Sok változás történt és történik folyamatosan.

A második kiadást 1999-ben két új fejezettel bővítettük: a „Mikrosebészet”-tel és a „Preprotetikai sebészet”-tel. A mostani, 3. kiadásban teljesen új traumatológiai fejezettel találkozik az olvasó; továbbá igyekeztünk a helyesírási és tartalmi hibákat kijavítani. A legjobb akarat és igyekezet ellenére is – biztos vagyok benne – még sok hiba maradt a könyvben. Ezekért ismét elnézést kérünk.

Az első kiadás óta Magyarországon is kétfajta szájsebészeti szakvizsga létezik: a Dentoalveolaris sebészet (Oral surgery) és az Arc-állcsont–Szájsebészet (Maxillofacial surgery).

Mi a könyvünkben még 1997-ben mind a két szakma számára útmutatással szolgáltunk. Ez a második és harmadik kiadásban történt változtatásokkal kiszélesedett. Természetes viszont, hogy bármilyen szakvizsga elméleti tudásának megszerzéséhez egy tankönyv kevés. Ez a könyv csak a vizsga alapjaihoz elégséges. Kiindulópont, a bővebb, aktuális részleteket más, főleg idegen nyelvű könyvekből, folyóiratokból kell megszerezni.

A harmadik kiadás meggyőzött arról, hogy – ha egyáltalán szükség lesz még további kiadásra – a könyvet legközelebb más összeállításban fogjuk megjelentetni.

Ez azonban az elkövetkezendő 2–3 év feladata lesz. Most köszönjük a Kiadónak, hogy a könyvünket ismét megjelenteti és reméljük, hogy mind a gradualis, mind a postgradualis oktatásban a harmadik kiadásnak is hasznát fogják venni.

Budapest, 2003. szeptember 9.

Dr. Szabó György egyetemi tanár